

nebyly nijak jednoduché, polemizoval o otázkách Kantových tezí, o monismu, angažoval se v českém sporu o *Rukopisy* či otázce Leninova pojetí dialektického materialismu. Rozsah jeho přehledu a argumentačního zázemí autorka odhaluje jako pozoruhodně široký.

Publikace přináší doposud nejpodrobnější a současně nejaktuálnější rozbor Marešova přínosu a obsáhlý přehled pramenů a literatury o Marešově životě a díle. Zajímavou částí monografie je rovněž textová příloha, jež přináší Marešovy drobné a doposud málo známé novinové a časopisecké texty. Ty pomohou čtenáři pochopit nejen Marešovu osobnost, ale i atmosféru v české intelektuální společnosti na přelomu 19. a 20. století. Kniha je rozhodně přínosem pro výzkum v oblasti teorie a historie české vědy.

Naděžda Morávková

Radek Fukala, *Bitva u Lützenu 16. 11. 1632, České Budějovice: Veduta 2019, 128 stran + 16 stran barevné přílohy. ISBN 978-80-88030-37-9*

Českobudějovické nakladatelství Veduta nabídlo nedávno zajímavou novinku v podobě ediční řady nazvané *Útrapy a hrůzy třicetileté války*, drobných knižních publikací, doslova „vycpaných“ množstvím ilustrací, současných i dobových. Po svazcích věnovaných Bílé hoře, dobytí Plzně Mansfeldem, obléhání Českých Budějovic českým stavovským vojskem a Prahy Švédy na samém konci dlouhého ozbrojeného konfliktu přišla na řadu slavná a v mnohem přelomová bitva u Lützenu, opředená gloriolou smrti švédského krále Gustava II. Adolfa a na císařské straně maršálka Pappenheima. Autorem je Radek Fukala, specialista na třicetiletou válku na slovo vzatý.

V prologu Fukala čtenáře seznamuje s evropskou situací v době kolem lübeckého míru v roce 1629, po němž se mohlo zdát, že vítězící císař Ferdinand II. již nenajde důstojného soupeře. Jenže na nátlak říšských knížat přišel o Valdštejna, a to ve chvíli, kdy svůj zásah do války chystal „Lev ze Severu“, švédský král Gustav II. Adolf. Jeho osudy poté sledujeme podrobně, od vylodění na Usedomu, přes bitvu u Breitenfeldu až po první střet, na norimberských šancích, a to s Valdštejnem, znovu povoláním do čela císařské armády. Nechybějí přirozeně ani další souvislosti a důležité události, jako vyvraždění a vypálení Magdeburku nebo smrt ligistického generála Tillyho na následky zranění utrpěného v bitvě u Rainu na Lechu. Kromě toho Fukala právem věnuje detailnější pozornost potyčce u řeky Rippach, která byla předehrou vlastní bitvy lützenské.

Gustav II. Adolf zde bohužel pro sebe (a pro Švédy) nevyužil momentu překvapení, Valdštejnovi velitelé dokázali včas a spořádaně ustoupit. Ačkoli čas již velmi pokročil k době, kdy vojska s oblibou ukončovala polní kampaně a ukládala se do zimních kvartýrů, měla se na dohled od lidnatého Lipska odehrát jedna z největších bitev třicetileté války. Autor tu pečlivě vypisuje veškeré vojenské jednotky (i jejich velitele), které měly v následujících hodinách spoluutvářet světové dějiny. Okolnosti a výzbroj hrály do noty Švédům, jenže ti potřebovali rozhodnout ideálně co nejrychleji, než by k císařským se silnými posilami dorazil Pappenheim. To se jim sice nepodařilo, přesto bojiště po těžkém boji na sklonku dne opanovali. Zaplatili ale cenu nejvyšší: Gustav II. Adolf byl smrtelně raněn a jeho mrtvola okradena. Císařští se znovu spořádaně stáhli.

R. Fukala po vylíčení bitvy konstatuje, že šlo o střetnutí spíše nerozhodné, a sleduje, jaký bezprostřední ohlas lützenké události vyvolaly. Včetně až hysterické reakce ovdovělé švédské královny či nejrůznějších fám o zradě a úkladech, jejichž obětí se její manžel údajně stal. Nechybějí ani dobře známé akce Valdštejnovy – na jedné straně velkolepé pohřby hrdinně padlého maršálka Pappenheima a generalissimova vzdáleného příbuzného Pertolda z Valdštejna, na straně druhé nemilosrdná poprava vojenských zběhů, vysoké důstojníky nevyjímaje. V epilogu knihy otěže švédské politiky a královny vize přebírá kancléř Oxenstierna, zatímco císařský vojevůdce nezadržitelně spěje ke svému pádu a zavraždění v Chebu. Tím ovšem Fukalova kniha nekončí – následuje ještě velmi podrobný exkurs k vojenským reformám, které ve Švédsku Gustav II. uskutečnil a které se staly základem úspěchu jeho výbojů na německé půdě. Ať už šlo o systém rekrutování, výcvik a výzbroj/výstroj, novou taktiku nebo výstavbu válečného loďstva, které mělo ze Švédska udělat hegemonu v oblasti *maris Baltici*.

Knihy je doplněna nemalým množstvím černobílých i barevných ilustrací, několika tabulkami, jmenným a místním rejstříkem, stejně jako (velmi) výběrovou bibliografií. Poznámkový aparát bohužel zcela chybí, což je škoda, alespoň v základní formě by jistě samotný text nijak zásadně nezatížil. Fukala je vynikajícím vypravěčem, takže i tato jeho drobná publikace má svižný a čtivý ráz. Z nedostatků upozorňuji na několik marginálií, ale také zásadnějších záležitostí. Poměrně rušivým je fakt, že autor nerespektuje u psaní velkých/malých písmen současné pravopisné normy a „seká“ tak vlastně jednu hrubku za druhou (Pražský mír, Třicetiletá válka...). Sjednocení by rovněž zasloužila používaná křestní jména: nelze používat korektní německou verzi (např. Johann Wenzel Götz) a jinde počestěnou (např. Matouš Merian). Do očí bijící je to opakovaně u Pappenheimova jména: buď (a lépe) Gottfried Heinrich Pappenheim nebo Bohumír Jindřich Pappenheim, nikoli Gottfried Jindřich (sic!). Jména ostatně autora pozlobila i na jiných místech (např. s. 52 již podruhé nekorektně Gerštorf z Geštorfu, správně z Gerštorfu; na s. 49 – důstojník „Enckehevoerta“ není nikdo jiný než Adrian von Enckevort). „Sarkofák“ ze s. 75 je snad jen pouhým

nedopatřením. Pokud jde o faktografii, přeci jen bych byl opatrnější s tvrzením, že počet obětí ve vyvražděném Magdeburku dosáhl 30.000.

Tyto výtky ale nijak neumenšují autorův zdařilý počín – erudované vyprávění našeho předního odborníka o bitvě světového dosahu, jíž se v českém prostředí dostalo znovu pozornosti až po mnoha dlouhých letech.

Jan Kilián

